

De Staalmeesters van Rembrandt van Rijn; Rijksmuseum Amsterdam

Een van Rembrandt's Staalmeesters in Abcoude.

door Dick Slebos

In het artikel over de Abcouder boerderijen van de Ridderlijke Duitse Orde in een vorige aflevering van deze kroniek, is o.a. sprake van de boerderij Oud-Gein. De voorgeschiedenis en vooral de 17^e en 18^e eeuwse eigenaren zijn interessant genoeg om er meer over te vertellen.

Buitenplaats

Oudt Gein lag aan een doodlopende zijtak van de Angstel.

Zoals al meer werd opgemerkt noemde men in vroeger eeuwen de Angstel: 'Het Gein'.

Op de zg. Waterliniekaart van Keteelaar uit 1769 (zie afbeelding), is de doodlopende tak duidelijk te zien, geheel rechtsonder op de afbeelding.

Wellicht heeft het riviertje vroeger die loop gehad, of anders heeft de 17^e eeuwse naamgever dit gedacht.

(op deze kaart is ook Popta, waarover in een vorige aflevering werd verteld - Kroniek no 7, blz. 85 - duidelijk gemarkeerd). Op de kaart van Gerrit Drogenham, ~1700, staat Oud Gein ook reeds aangegeven, dan geschreven 'Out Gayn'. (Zie pag. no 86 van het februari nummer van deze kroniek).

Uit de beschrijving van Oud Gein, zoals die bij verscheidene eigendoms-overdrachten werd aangetroffen, blijkt het een 17^e eeuwse buitenplaats te zijn geweest met een daarbij behorende boerderij en 26 morgen land.

Het gehele complex is in de jaren 1822-1823 gesloopt. Op de kadastrale kaart van 1832 staan er in het geheel geen opstallen meer aangegeven. Eerst in het midden van de 19^e eeuw is op het terrein een geheel nieuwe boerderij gebouwd, dan Ruimzicht genoemd; de naam Oud Gein is thans echter weer in zwang.

Van der Meye

In de jaren dat Gerrit Drogenham Out Gayn op zijn kaart zette was deze buitenplaats in handen van het geslacht van lakenkopers 'Van der Meye'. Koopman Van der Meye was

rond 1580 vanuit Delft naar Amsterdam gekomen, waar diens zoon Jan kort na 1600 trouwde met Machtelt Spiegel, dochter van de lakenkoper Pieter Laurenszn Spiegel. Deze Pieter was een broer van Hendrick Laurenszn Spiegel, één der belangrijkste dichters van de Nederlandse renaissance, (De Hertspiegel). Hoewel katholiek gebleven na de overgang van Amsterdam naar de Oranjegezinden in 1578, nam Hendrick Spiegel de leiding bij de heroprichting van de rederijkerskamer 'De Eglantier' op zich en werd de morele en literaire mentor van de jonge Pieter Cornelisz. Hooft.

Door vererving van zijn schoonvader - Pieter Laurenszn Spiegel - kwam Jan van der Meye in het bezit van diens winkel op de Nieuwendijk, genaamd: 'De twee spiegels', die daar in 1604 door schoonvader Spiegel was gesticht en die ruim 100 jaar in de familie zou blijven.

Jan had zes kinderen, waarvan twee

zonen een rol speelden in de Amsterdamse samenleving. Aernout, geb. 1625 en David, de benjamin van het gezin, geb. 1633. Laatstgenoemde was als pastoor Van der Mye zeer invloedrijk en stichtte in 1672 een kerk op het Begynenhof in deze stad, juist tegenover het bestaande kerkje dat destijds door de Engelse Presbyteriaanse Gemeente was aangekocht, en waarin in 1607 de eerste predikatie plaats vond.

Het moet wel vreemd zijn geweest, gezien beide kerkjes zó dicht bij elkaar stonden, te horen hoe de Gregoriaanse zangen der katholieken zich vermengden met het psalmgezang der Engelse presbyterianen!

Aernout, de andere zoon van Jan van der Mye, zette de lakenhandel voort en was o.m. vierde op de lijst der Staalmeesters. Aernout van der Mye is vereeuwigd op het schilderij van Rembrandt van de Staalmeesters, en wel - afgaande op de leeftijden - vermoedelijk uiterst rechts. *(Noot).

Vader Jan van der Mye was eveneens verschillende malen in de Staalmeesters gekozen, voor het eerst in 1637. Zoon Aernout was ook regent van het jongensweeshuis, welk regentschap later werd overgenomen door diens zoon Jan en schoonzoon Gerard de Bruyn van Berendrecht. Pastoor Van der Mye had in 1683 het huwelijk van zijn nichtje Joanna van der Mye met Gerard de Bruyn van Berendrecht ingezegend.

Van Halmael

De buitenplaats Out Gayn is eigendom geweest van Aernout van der Mye, en werd in 1705 door Gerard de Bruyn van Berendrecht, optredend voor zijn echtgenote en haar twee zusters - hun broer Jan van der Mye is dan ook al overleden - verkocht aan de Amsterdammer Gerard van Halmael, eveneens een telg uit een geslacht van lakenkopers. De omschrijving luidt: 'seeckere hoffstede, huysinge, bergh en schuyr, boomgaert, bepotinghe en beplan-

tinghe alsmede 28 margen wey- en hooylant, waervan twee margen onder Vinkeveen'. In een andere acte uit 1705 heet het: 'Hoffstede met syn Heerschaphuys, boerenhuys, bergh, schuyr, tuyn en bogaert'.

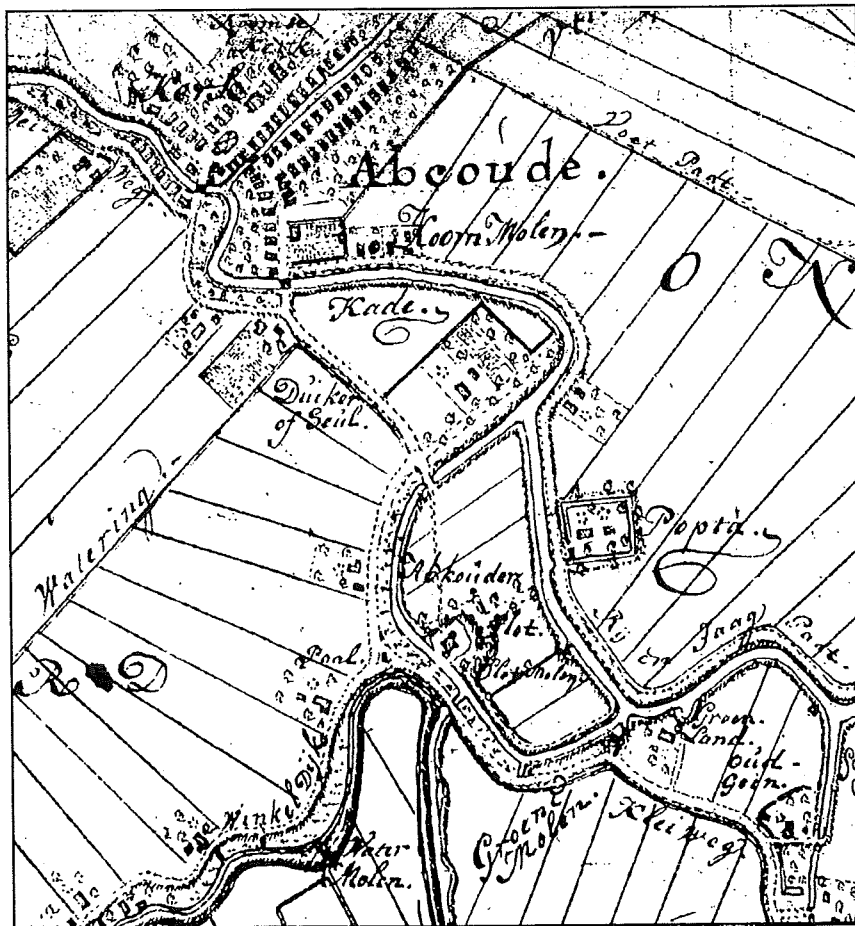
Een gravure van het buiten is niet gevonden. Mogelijk vindt dit zijn oorzaak in de omstandigheid dat de basisschetsen voor de gravures van de buitenplaatsen rond Abcoude en Baambrugge alle vanuit een in de Angstel liggend schip, lijken te zijn gemaakt. De buitenplaats - niet direct aan de Angstel gelegen - zou zo aan vereeuwiging zijn ontsnapt. Een nederig stulpje zal het gezien de eigendom van een Staalmeester wel niet geweest zijn!

Gerard van Halmael, die de buitenplaats in 1705 kocht, was een telg van een oud geslacht uit de Zuidelijke Nederlanden. Als stamvader wordt genoemd: Francois van Halmael, gehuwd met Margaretha de Vlamingh van Oudshoorn. Francois is wegens godsdienstvervolgingen uitgeweken naar het land van Kleef, en heeft zich destijds aangesloten bij de Watergeuzen. Zijn vendel was betrokken bij de inname van Den Briel. Vier kleinzonen, alle broers, te Wezel geboren, vestigden zich als kooplieden in de Noordelijke Nederlanden, waarvan één in Rotterdam en de andere drie in Amsterdam, waar zij goede zaken hebben kunnen doen. In de 17e eeuw kon deze familie bogen op een omvangrijk nageslacht, waarin echter in de 18e eeuw mannelijke telgen vrijwel ontbraken. Gerard van Halmael, die op 12 November 1720 is overleden had in het geheel geen nakomelingen.

Nieuwe eigenaren

In zijn nalatenschap, waarin Oud-Gein het achtste item vormt, zijn 7 of 8 personen gerechtigd. De buitenplaats viel, met nog andere geldswaardige papieren, toe aan juffrouw

*noot: De Staalmeesters hadden tot taak om namens het Lakenbereiders gilde de kwaliteit van alle geveerde laken te keuren vóórdat het naar de winkels ging. (Litt: The Celebrated Five Sindics) De man zonder hoed is een bode van het Lakenbereiders gilde.

Waterliniekaart van Ketelaars; Algemeen Rijksarchief Den Haag.

Pexina van Woensel, bejaarde ongehuwde dochter van Jacob van Woensel. Pexina van Woensel verkocht de buitenplaats reeds op 8 juli 1722 aan Joannes Mullenius, wonende te Amsterdam.

De omschrijving is wat uitvoeriger: Hoffstede met zijn heerschapshuysing en verdere getimmerten alsmede de boerenwooning, bergh en schuur, moestuynen, boomgaarden, mitsgaders de annexe landerijen, te samen groot omtrent 26 morgen, genaamt Oudt Geyn, liggende in de Groene Moolen Polder, koopsom Fl. 6.500,-.

Uit deze omschrijving valt ook iets af te leiden over de opstallen: Postwijk bijvoorbeeld werd in die jaren omschreven als een **buitenplaats**, terwijl bij een huis van enigszins geringere allure de benaming **hoffstede**, dan wel **heerenhoffstede** voor het gehele complex werd gebruikt. De buitenverblijven Meerleveld, Ipenburg en Langversweegen werden in het begin ook zo aangeduid. In het tweede kwart van de 18^e eeuw verschoof dat enigszins en kwam de aanduiding **buitenplaats** ook voor deze objecten in zwang. Was er geen afzonderlijk gebouw voor de eigenaar dan was de omschrijving: **boerenhoffstede**, die dan nog wel een kamer voor de eigenaar kon omvatten.

Van Sevenhuysen

Na het overlijden van zowel Joannes Mullenius als van zijn echtgenote, Johanna de Looff, (1727), beide gewoond hebbend te Amsterdam, vererfde Oud Geyn aan zijn kinderen, die de buitenplaats (nu wordt in alle acten uitdrukkelijk gesproken van **buitenplaats**) in 1729 verkochten aan Joan van Sevenhuysen, die in 1724 eigenaar was geworden van Langversweegen. (Kroniek no 4, pag. 45).

Oud Geyn is dan reeds in twee delen (herenhuis en boerderij) verhuurd en Van Sevenhuysen continueerde beide huurcontracten. Uit de waterlinie-

kaart kan worden opgemaakt dat deze beide objecten vrij ver van elkaar stonden.

Het heeft er alle schijn van dat Oud Geyn, ook in de jaren dat Gerard van Halmael deze buitenplaats in bezit had, een object van huur was: hij bezat blijkens zijn boedelscheiding 7 á 8 objecten van onroerend goed.

Na het overlijden van Joan van Sevenhuysen in 1733 vererfde Langversweegen aan zijn zuster Catharina van Sevenhuysen en Oud Geyn aan de dochter van zijn andere zuster, Maria van Sevenhuysen, getrouwd geweest met Jan Snoeck. Deze dochter, Vrouwe Joanna Catharina Snoeck, was bepaald niet onbemiddeld. Haar boedelscheiding uit 1760 omvatte, behoudens de buitenplaats, een keur van effecten tot een gezamenlijk bedrag, dat nu ruim 10 mln zou zijn geweest. Zij is getrouwd geweest met Jacob Gerard de Famars. Van diens beide kinderen had de oudste zoon, Mr Jan Reynhard de Famars, op 2 mei 1760 de 25-jarige leeftijd bereikt; deze erfde Oud Gein. Wonende in den Haag verkocht hij de buitenplaats reeds in 1761 aan Pieter de Vries Claaszn, koopsom Fl. 4.000,-

Oud Gein bewoond.

Pieter de Vries Claaszn was een Amsterdammer die het herenhuis niet verhuurde maar er zelf gebruik van heeft gemaakt. Na zijn overlijden werd de buitenplaats uit de boedel verkocht op 25 October 1790 aan een andere Amsterdammer, Hendrik Immens, die ging rentenieren en ook op Oud Gein ging wonen. Hij of zijn voorganger Pieter de Vries hebben de buitenplaats nog wat verfraaid; in een beschrijving uit 1821 is bijvoorbeeld ook sprake van een koepel. Vermoedelijk heeft Hendrik Immens deze veranderingen doen uitvoeren, gezien hij in 1815 een hypotheek afsloot bij Mevrouw Catharina Bongardt, weduwe van Wouter Zeelt, terwijl hij toch (gezien zijn andere bezittingen

in Amsterdam) niet onbemiddeld was.

Waar die koepel gestaan heeft is helaas niet te achterhalen, maar wanneer Hendrik Immens in 1821 de buitenplaats verkoopt – hij kan dan al haast geen handtekening meer onder de contracten plaatsen – is de verkoopprijs (Fl 9.500,-) meer dan volgens de inflatie gestegen (was Fl. 4.000,- in 1761). Aanvankelijk was de buitenplaats in publieke veiling gebracht (augustus 1821) doch opgehouden bij Fl. 10.600,-).

Uit de veilingpapieren: De zeer aangenaam gelegen Buitenplaats genaamd Oud Geyn met zijn hecht en sterk Heerenhuysing, Koepel, Tuinhuis, Stalling en Koetshuis, alsmede de daarbij behorende boerenwooning met stalling voor vee, wagenschuur en verdere getimmerten.

Vrouwe Zeelt.

Op 4 oktober 1821 werd dit aantrekkelijke object gekocht door Cornelis van IJsseldijk, gelogeerd op Postwijk, op dat moment al enige jaren eigendom van zijn echtgenote, Vrouwe Johanna Judith van IJsseldijk-Zeelt, die ook haar man opdracht gaf tot de aankoop van Oud Gein. Naar wij mogen aannemen kwam dit voort uit de hypotheekrechten, die Vrouwe Zeelt van haar moeder, wijlen mevrouw Zeelt-Bongardt, bezat en die Vrouwe Zeelt inmiddels had geërfd. Over het echtpaar Van IJsseldijk-Zeelt is reeds het e.e.a. vermeld in Kroniek no 6 (blz. 72 t/m 74).

Van deze buitenplaats mag dan nog zo hoog opgegeven zijn in de veilingpapieren van 1821, de eigenaars keken toch met wat andere ogen naar dit in zekere zin door vererving verkregen object: in 1823 wordt reeds gesproken van de voormalige hofstede Oud Geijn, en bij de kadastrale opmeting van 1832 bleken er geen opstallen meer te staan. Dit wordt bevestigd door de omschrijving in de boedelinventaris van Vrouwe van IJsseldijk-Zeelt van 14 februari 1832, waarin sprake is van een perceel weiden hooiland, tezamen 24 bunder,

Een bezoek van onze zusterkring (vervolg van pag 99)

Na de maaltijd ontving uw voorzitter, behalve de uitnodiging voor een tegenbezoek van onze kring aan Lennik, een complete, 5-delige set van de reeks 'Bijdragen tot de Geschiedenis van Lennik' ten behoeve van onze historische bibliotheek, alsmede - heel interessant - het laatste afgietsel van het zegel van Sweder van Abcoude.

(Zelf gaven wij een exemplaar van het recent verschenen "Van Angstel tot Kromme Mijdrecht" met biografieën van bekende en minder bekende Abcouders en Baambruggers.) Zoals bekend hebben de gemeentes Lennik en Abcoude in 2000 besloten tot wederzijdse 'verzustering': 'jumulage', zoals we in Nederland met een weinig Nederlands woord plegen te zeggen. In geval van onze Belgische vrienden gebruiken wij dan ook graag - met hen! - het woord 'verzustering'. Ter gelegenheid van die verzustering is op 26 augustus 2000 door onze burgemeester en de toenmalig burgemeester van Lennik in een gezamenlijke krachtsinspanning een gedenksteen onthuld, die in de raadszaal van het Lennikse gemeentehuis is aangebracht en bij dit artikel is afgebeeld. Met de verzus-

zijnde de landerijen van de gewezen hofstede Oud Gein. Vrouwe Zeelt tracht in 1832 dit object te verkopen, maar zij liet het op de veiling ophouden bij Fl.5.010,-
Eerst ná het midden van de 19^e eeuw, in de jaren 1856 - 1857, werd op de terreinen, in opdracht van mevrouw Van IJsseldijk-Zeelt, een nieuwe boerderij gebouwd die een eeuw later aan de bezittingen van de Duitse Orde zou worden toegevoegd.

Ir Dick Slebos

tering is de vroegere nauwe band die er tussen Gaasbeek en Abcoude bestond opnieuw leven ingeblazen. Immers: de vroegere Heren van Abcoude waren in de 14e en 15e eeuw - behalve Heren van Wijk bij Duurstede - gedurende zo'n 120 jaar ook Heren van Gaasbeek. Dat was al begonnen, rond 1335, met het huwelijk tussen Gijsbrecht van Abcoude en Johanna van Home (of Hoorne), die tevens Vrouwe van Gaasbeek was. Door dit huwelijk werd Gijsbrecht eveneens Heer van Gaasbeek. Gijsbrecht en Johanna kregen twee zonen: de reeds genoemde Sweder van Abcoude (vernoemd naar zijn grootvader van vaderskant) en Willem van Abcoude (vernoemd naar zijn grootvader van moederskant). De laatste kennen we hier goed uit ons stratenboekje. (Een levensbeschrijving van Willem van Abcoude verscheen eerder in Angstelkroniek nr.5 van juni 2000.)

Sweder was de oudste zoon. Hij erfde na het overlijden in 1356 van zijn moeder van haar in 1357 onder meer de Heerlijkheden **Gaasbeek** en Loon en werd daarmee Heer van Gaasbeek. In 1376 overleed vader Gijsbrecht, waarmee Abcoude en Wijk bij Duurstede beschikbaar kwamen. Sweder werd Heer van Abcoude en Wijk, maar stond Gaasbeek en Loon af aan zijn broer Willem.

In 1381 besloten beide broers echter om van bezit te wisselen. Willem werd toen dus Heer van Abcoude en Wijk, terwijl Sweder opnieuw Heer van Gaasbeek en Loon werd.

In 1400 overleed Sweder en ging Gaasbeek over naar Sweders zoon Jacob. En toen Willem in 1407 zonder wettige zonen overleed liet hij Abcoude en Wijk bij Duurstede eveneens na aan Jacob. Deze Jacob, die bij ons Jacob van Gaasbeek heet en in Gaasbeek Jacob van Abcoude, was dus Heer van zowel Abcoude als van Gaasbeek (en van nog van diverse andere heerlijkheden). In de tijd van Jacob van Gaasbeek was het bestuur van Abcoude en Gaasbeek/Lennik derhalve in één hand verenigd. Deze oude band, die al dateert van Gijsbrecht en Johanna en via Sweder en Willem doorliep tot en met Jacob, is mede aanleiding geweest voor de verzustering van Abcoude en Lennik.

In een volgende Angstelkroniek zullen we nader aandacht besteden aan de persoon van Sweder van Abcoude, die in (Vlaams) België als een zeer belangrijk middeleeuws heerser wordt beschouwd en er nog regelmatig onderwerp is van schriftelijke of mondelinge discussie.

Ger van der Most